

Edward Wiktor Radecki

Zachodniopomorska Szkoła Biznesu
Akademia Nauk Stosowanych w Szczecinie
Wydział w Gryficach

Dobrostan psychiczny mieszkańców Ziemi Gryfickiej w perspektywie wyników badań pilotażowych Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu

Streszczenie

Artykuł zawiera uproszczoną prezentację założeń metodologicznych i wyników pilotażowych badań sondażowych, poświęconych poziomowi psychicznego dobrostanu mieszkańców Ziemi Gryfickiej. Po krótkim wprowadzeniu teoretycznym i metodologicznym, zaprezentowano i przeanalizowano niewesołe rezultaty przeprowadzonych przez studentów ZPSB ANS badań opatrzonych wstępną konkluzją o charakterze praktycznym.

Słowa kluczowe: dobrostan psychiczny, badanie kwestionariuszowe, mieszkańcy powiatu gryfickiego, wnioski polityczne i zarządcze

The mental well-being of the inhabitants of the Gryfice region in the perspective of the results of pilot survey research of the West Pomeranian Business School

Abstract

The article contains a simplified presentation of the methodological assumptions and results of pilot survey research devoted to the level of mental well-being of the inhabitants of the Gryfice region. After a short theoretical and methodological introduction, the disappointing results of the research conducted by ZPSB ANS students were presented and analyzed with a preliminary practical conclusion.

Keywords: mental well-being, questionnaire survey, inhabitants of Gryfice district, political and management conclusions

Wprowadzenie

*Dobrostan bazuje na badaniu doświadczeń
przyjemności i przykrości oraz satysfakcji z życia*

Edward F. Diener¹

Dobrostan psychiczny to, według specjalistów zajmujących się badaniem istoty ludzkiego szczęścia², poziom subiektywnego zadowolenia z życia. W naszych badaniach rozumiemy go za prof. Czapińskim³, jako determinowane przez czynniki zewnętrzne, subiektywne doświadczanie wartości własnego bytowania. Poziom dobrostanu to zatem w tym ujęciu, stan subiektywnie postrzeganego przez osobę poczucia szczęścia, pomyślności, zadowolenia ze stanu swego życia tu i teraz. Za badaczami

¹ E. F. Diener. Amerykański psycholog i autor wielu światowych publikacji. Jest profesorem psychologii na Uniwersytecie Utah i University of Virginia oraz Joseph R. Smiley Distinguished Professor Emeritus na University of Illinois, a także starszym naukowcem w Gallup Organization. Prowadzi wieloletnie badania na temat szczęścia, w tym nad determinantami i teoriami dobrostanu.

² Dotyczy takich nurtów jak psychologia pozytywna (Csikszentmihalyi, 2005; Czapiński, 2005b; Seligman, 2005a; Seligman, 2005b) czy psychologia hedonistyczna (Kahneman, Diener i Schwarz, 1999).

³ Zob. J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków*. Warszawa. 2005.

tego obszaru uznaliśmy, że w tej subiektywnie doświadczanej wartości – obok czynników osobowościowych – ważną rolę odgrywają czynniki zewnętrzne, że właśnie ów zewnętrzny poziom bieżącego nagromadzenia i przepływu hedonistycznych doświadczeń afektywnych, jak również cząstkowych ocen różnych aspektów życia jednostki, jest w największym stopniu determinowany jej doświadczeniami i pozostaje najbardziej niezależnym od atraktora wewnętrznego związanego z wolą życia. Zatem w naszych badaniach podjęliśmy próbę zaproszenia naszych respondentów, do dokonania emocjonalnego i/lub poznawczego bilansu swego aktualnego życia w wymiarze wartościującym (dobre-złe, przyjemne-przykre)⁴. Ponieważ oczywistym jest, że każdy przejaw aktywności człowieka jest nierozzerwalnie związany z doświadczaniem stanów emocjonalnych, ich poziom i jakość uznaliśmy za ważny czynnik podmiotowej jakości życia, będącej pochodną jego czasu i miejsca. Jednostkowe oceny tej jakości, wyrażane w odniesieniu do konkretnych jej obszarów, odzwierciedlają skutki społeczne działań i decyzji władz, w tym w znacznym stopniu, władz samorządowych. Obserwowane zbiorczo i analitycznie, z uwzględnieniem podziału badanych ze względu na ich grupę wiekową, płeć, wykształcenie czy miejsce zamieszkania, może być ważnym wskaźnikiem dla oceny efektywności tych czynników, oraz możliwości i kierunków ich poprawy, większego zbliżenia do nie zawsze uświadamianych oczekiwań mieszkańców. Rozumiemy bowiem, że choć poczucie dobrostanu ma charakter subiektywny i indywidualny, to ich suma i wypadkowe, poddane odpowiedniej analizie, dostarczać winny rządzącym ważnych informacji o społecznym odbiorze stanu obecnego i wskazówek na bliższą i dalszą przyszłość.

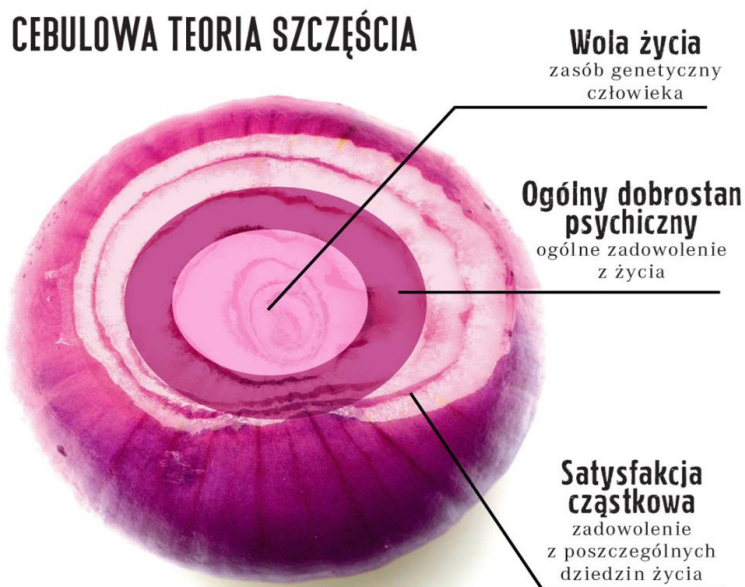
Dla lepszego zrozumienia roli i wagi dobrostanu w odczuwaniu naszego szczęścia, posłużę się poniższą grafiką. Autor tak zilustrowanej koncepcji szczęścia, porównał je do cebuli, składającej się z kilku podstawowych warstw.

- Pierwsza, najgłębsza, to nasza wola życia. Niezależny od nas samych zasób, który otrzymujemy od naszych przodków w zapisie genetycznym. Jądro naszego jestestwa, którego nie możemy zmieniać – po prostu tacy jesteśmy. Pełni radości życia, pogody ducha i optymizmu, albo odwrotnie: pesymistami negatywnie nastawionymi do otaczającej rzeczywistości. Oczywiście, pokazują tu skrajności, pomiędzy którymi są na świecie miliony ludzi trochę takich a trochę innych.
- Warstwa środkowa, centralna, to dobrostan subiektywny. Jest wynikiem wszystkich naszych odczuć pozytywnych, indywidualnego odbioru bodźców serwowanych przez otoczenie, inaczej mówiąc, ogólnego zadowolenia z warunków życia we wszystkich jego sferach.
- Trzecia, najbardziej zewnętrzna warstwa, składa się z cząstkowych reakcji, będących wynikiem satysfakcji lub jej braku w wyniku kontaktów zawodowych, rodzinnych, domowych, sąsiedzkich lub przyjacielskich. Ta warstwa to reakcja bardzo subiektywna. Jedni bowiem bardzo pozytywnie reagują

⁴ J. Czapiński, *Psychologia szczęścia. Przegląd badań i zarys teorii cebulowej*, Pracownia Testów Psychologicznych, Warszawa 1994.

i zapamiętują wszystkie sukcesy i przejawy powodzenia, drudzy zaś, skrzętnie gromadzą i przechowują w swej psychice, najmniejsze nawet niepowodzenia lub niewystarczające ich zdaniem, rezultaty starań.

Badania dobrostanu koncentrują się głównie na analizie dwóch ostatnich warstw: ogólnego dobrostanu psychicznego oraz poziomu satysfakcji częściowych. One bowiem determinowane są przez nasze otoczenie i warunki w nim funkcjonowania.

Rys.1. Cebulowa teoria szczęścia J. Czapińskiego (za: Polityka PI)⁵

Metodologiczne podstawy badań

Cele i problem badawczy

Celem relacjonowanych badań⁶ było zbadanie poziomu dobrostanu przedstawicieli mieszkańców powiatu gryfickiego, wpływającego na akceptację i ich zaangażowanie w sprawy lokalne całej jego społeczności. Założyliśmy, że właśnie z poziomem dobrostanu wiążą się nastroje społeczne, które wyrażają się w deklaracjach pozytywnych (poczucie zadowolenia i nadziei na poprawę) lub negatywnych (poczucie niezadowolenia i braku perspektyw). Uznaliśmy, zgodnie z doświadczeniami innych badaczy problemu⁷, że na nastroje mieszkańców wpływają takie cechy ich otoczenia, jak: poziom bezpiecznego życia, akceptacji realizowanych polityk, odczuwalny komfort życia, jakość życia rodzinnego, jakość opieki zdrowotnej, ilość wypadków drogowych, ale także: poziom i jakość zaopatrzenia, poczucie bezpieczeństwa, czy nawet: pogoda,

⁵ Źródło: J. Czapiński, *Psychologia szczęścia*. Warszawa 2014 (za: polityka.pl/jamyoni/1932796,1,cebulo-wa-teoria-szczescia-czyli-co.read

⁶ Ze względu na ograniczony zakres, badania te traktowaliśmy jak pilotaż, poprzedzający późniejsze, znacznie szersze obszarowo i bardziej rozbudowane metodologicznie, badania właściwe.

⁷ Por. J. Czapiński. Indywidualna jakość życia. http://www.diagnoza.com/4_2000.html

hałas, stopień zatłoczenia, zapach, sąsiedzi... itd., ale także nastroje i emocje otaczających ich ludzi wpływające na samopoczucie współmieszkańców. Tego typu informacje potrzebne są nie tylko zawodowym poszukiwaczom wiedzy – naukowcom. Powinni ich poszukiwać politycy, w tym przypadku głównie lokalni⁸. To im bowiem wiedza o barierach i oczekiwaniach oraz możliwościach aktywizacji mieszkańców badanego obszaru, warunkujących wypracowanie systemu bodźców i „zachęt” przekonujących i mobilizujących wszystkie podmioty do stałej, owocnej i dla wszystkich korzystnej – wielokierunkowej współpracy, powinna być przydatną dla skutecznego i dobrego dla mieszkańców zarządzania politykami lokalnymi, w tym polityką społeczną. Ta wiedza pomóc im może przecież w stworzeniu płaszczyzny efektywnej współpracy między obywatelami, a władzami samorządowymi. Istnienie takiej płaszczyzny jest, a właściwie powinna być, podstawowym determinantem sprawowania mandatu otrzymanego w wyborach. Bo przecież o to powinni oni dbać w dążeniu do realnej, wielokierunkowej komunikacji społecznej z wyborcami. Znając poziom dobrostanu i oczekiwania mieszkańców, władza lokalna może swoimi dobrymi decyzjami zmieniać ich reakcje z negacji na akceptację. Czyli, używając rysunkowego i „gestowego” kodu młodego pokolenia, przeprowadzać ich

od

do

Głównym problemem relacjonowanych badań było znalezienie wiarygodnych, choć wstępnych odpowiedzi na pytania:

- **Jaki jest poziom dobrostanu psychicznego mieszkańców powiatu gryfickiego;**

⁸ Owo „powinni” wynika z mojego osobistego doświadczenia. Z wynikami naszych badań zapoznałem zarówno władze powiatu, jak instytucje marszałkowskie naszego województwa. Pomimo początkowych komunikatów świadczących o zainteresowaniu, kolejnych kroków w kierunku kontynuacji poszukiwań czy propozycji jakiegokolwiek innej formy współpracy się nie doczekaliśmy. Czyżby dlatego, że wynik był za mało radosny?

- **Jakich decyzji władz lokalnych w obszarze kierunków rozwoju powiatu i zmian sprzyjających mieszkańcom oczekują jego obywatele indywidualnie i grupowo.**

Ze względu na otwarty charakter problemu, żadnych hipotez badawczych celowo nie formułowaliśmy.

Metoda, technika i narzędzie badawcze

W celu uzyskania wiarygodnych informacji na temat jakości dobrostanu psychicznego mieszkańców powiatu Gryfice, zdecydowaliśmy się na zastosowanie metody Sondażu Diagnostycznego, rozumianego w naukach pedagogicznych jako sposób gromadzenia wiedzy o cechach zjawisk społecznych, ich dynamice i kierunku zmian oraz o stopniu ich nasilenia poprzez zbieranie opinii wybranych zbiorowości. Wobec oczywistej niemożności objęcia badaniem wszystkich jej członków, dokonaliśmy doboru ilościowego grupy reprezentatywnej, czyli typowych dla całej zbiorowości przedstawicieli. Podzieliliśmy tę grupę na trzy grupy osób dorosłych, różniących się przedziałem wiekowym:

- młodzi dorośli – od 18 do 35 lat,
- dorośli – dorośli – od lat 36 do wieku emerytalnego,
- seniorzy dorośli – osoby w wieku emerytalnym.

To rozróżnienie zastosowaliśmy uznając, że członkowie każdej z tych grup oczekują od życia czegoś innego, mają inne doświadczenia osobiste i inne potrzeby w interesujących nas badawczo obszarach.

- **Młodzi dorośli** to osoby rozwijające się, kształcące i doskonalące, cieszące się urokami młodości i miłości, budujące pozycję zawodową i tworzące podwaliny szczęśliwego, zasobnego życia osobistego i rodzinnego. Oczekują w tym zakresie wsparcia organizacyjnego, tworzenia warunków samorozwoju, możliwości tworzenia wygodnych siedzisk rodzinnych, szans rozwoju lokalności.
- **Dorosłych** – najczęściej interesuje ich stabilizacja materialna i mieszkalna na możliwie wysokim poziomie zamożności, dobra pozycja osobista i zawodowa, zasobne i satysfakcjonujące życie rodzinne, szanse dobrej opieki nad rodziną i kształcenia dzieci, możliwość podróżowania, bytowanie pogodne i bezpieczne, łatwość dostępu do dóbr kultury, łatwość korzystania z uroków życia.
- Inne jeszcze priorytety pojawiają się w **grupie senioralnej**. Osoby z tej grupy wiekowej, często nie najlepszego zdrowia, a nawet zagrożone wielochorobowością, zaczynają bardziej niż dotąd dbać o swoje zdrowie, oczekują społecznej i rodzinnej troski, należytego zainteresowania i szacunku,

godnych warunków bytowych, możliwości łatwego przemieszczania się, dostępnej, przyjaznej i skutecznej opieki zdrowotnej, spokoju i życia bez zbędnych stresów.

Oczywiście, wiele oczekiwań i potrzeb wszystkich mieszkańców miast i wsi jest wspólnych, lub choćby podobnych.

Dla zebrania wiarygodnych opinii wszystkich respondentów, zastosowano technikę badań kwestionariuszowych, do których, jako narzędzie, zastosowaliśmy kwestionariusz badania poziomu dobrostanu⁹, dostosowany autorsko do specyficznych potrzeb i możliwości realizacyjnych relacjonowanych poszukiwań¹⁰.

Miejsce badań i charakterystyka grupy badanej

Relacjonowane badania przeprowadzili studenci kierunku pedagogika Wydziału w Gryficach Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie. Głównie ze względu na lokalizację naszego uczelnianego wydziału, ale też zapewne dlatego, że osobiście, jako ich organizator, jestem gryficzaniek z urodzenia, przeprowadziliśmy je właśnie na terenie powiatu gryfickiego. To powiat nadmorski,¹¹ zamieszkały przez 60 885 mieszkańców, z czego 50,6% stanowiły kobiety, a 49,4% mężczyźni. Liczebność osób dorosłych powyżej 19 roku życia, których dotyczyło badanie, wyniosła 48 731. (W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 0,2%). Niestety, ta tendencja malejąca nadal się utrzymuje¹². Średni wiek mieszkańców wyniosła 40,9 lat i była porównywalna do średniego wówczas wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu gryfickiego na rok 2050, wynosi 51 545, z czego 25 822 to kobiety, a 25 723 mężczyźni.

Nie dysponuję najnowszymi badaniami tego typu, ale według ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, tylko 12,1% ludności powiatu posiadała wykształcenie wyższe, 2,8% wykształcenie policealne, 17,5% średnie ogólnokształcące, a 12,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 25,4% mieszkańców powiatu gryfickiego, gimnazjalnym 5,6%, natomiast 22,3% podstawowym ukończonym. Niestety, około 2,0% mieszkańców powiatu zakończyło edukację jeszcze przed ukończeniem szkoły podstawowej. Wśród mieszkańców powiatu dominują więc absolwenci zasadniczych szkół zawodowych. Poziom edukacyjny zatem, nieco mniej niż średni.

Badaniami skutecznie objęto: 362 dorosłych mieszkańców powiatu gryfickiego, co przy wielkości populacji (48 731) spełnia z nadwyżką ilościowe wymogi statystyczne

⁹ Patrz aneks do tekstu.

¹⁰ Oczywiście zdajemy sobie sprawę z konieczności każdorazowego dostosowywania kwestionariusza do aktualnych warunków społeczno-gospodarczych. Walidacja tego narzędzia to proces, który nigdy nie kończy. Wiedza na temat tego, co mierzy i jak mierzy kwestionariusz, jest coraz pełniejsza w miarę jego kolejnych zastosowań.

¹¹ http://www.polskawliczbach.pl/powiat_gryficki

¹² Dla porównania, 25 lat temu w powiecie mieszkało 75 596 mieszkańców.

tego typu badań na poziomie istotności 0,05. W tym wyróżniliśmy następujące grupy wiekowe:

- młodzi dorośli (osoby od 18 do 25 roku życia) – 109 osób/30,1%
- dorośli dorośli (osoby od 26 do 55 (kobiety) – 60 (mężczyźni) roku życia) – 140 osób/38,7%

Razem badane osoby w wieku produkcyjnym w ilości 249, stanowiły 60,8% wszystkich objętych badaniami. Wobec faktu, że w okresie badań procentowy udział mieszkańców powiatu mieszczących się w tym właśnie przedziale wiekowym wynosił 62,9%. Wobec faktu, że w całej badanej populacji procent takich osób wynosił 60,8, próbę można uznać za ilościowo reprezentatywną.

Trzecią, ważną dla tego typu poszukiwań grupę, stanowili

- Seniorzy w ilości 113 osób, co stanowiło 31,2% całej grupy badanej.

W tym przypadku świadomie dobraliśmy grupę nadreprezentatywną (wśród całej ówczesnej społeczności powiatu gryfickiego seniorzy stanowili 19,1% mieszkańców). Uznaliśmy bowiem, że stanowią oni grupę najbardziej uważnych i wrażliwych obserwatorów życia społeczno-politycznego regionu.

W grupie badanych było kobiet 188,osób (51,9%), i mężczyzn 174 (48,1%), co prawie odzwierciedlało ówczesny skład % płci gryficzan.

Ustaliliśmy również poziom wykształcenia wszystkich osób badanych. Okazało się, że:

- Podstawowe: miało 29 osób (8,0%)
- Zawodowe: 93 osoby (25,7%)
- Średnie (ogólne lub zawodowe): 147,osób (40,6%)
- Wyższe: 93,osoby (25,7%)

Uczestnicy naszych badań wykazywali się przeciętnie trochę wyższym wykształceniem niż ogół mieszkańców powiatu. Zapewne głównie dlatego, że osoby z wykształceniem średnim i wyższym chętniej w nich aktywnie uczestniczyły. Najmniej chętnie natomiast, ze studenckimi ankieterami, rozmawiały osoby z wykształceniem podstawowym.

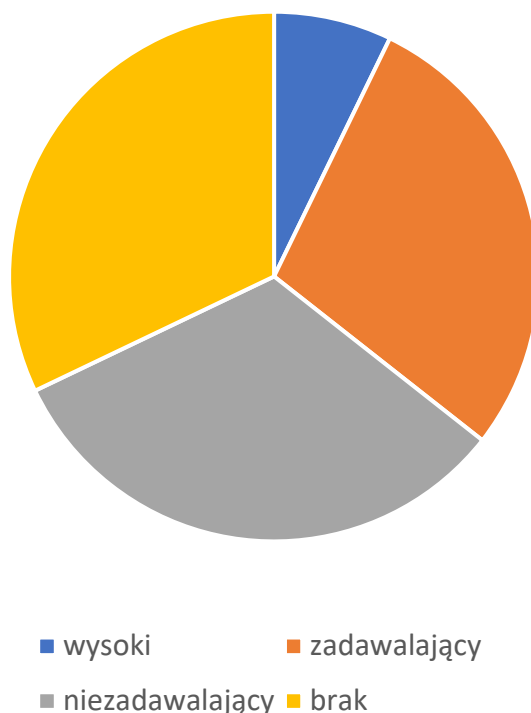
Studenci badacze dotarli z kwestionariuszami do 80 mieszkańców wiosek i 37 osób zamieszkujących wsie gminne i do 245 obywateli trzech miast z tego terenu (Gryfice, Trzebiatów i Płoty), co stanowiło 67,7% wszystkich badanych. I tutaj zatem reprezentacja liczebna bliska była procentowym wartościom demograficznym całego powiatu, którego 63,3% stanowili w tym czasie właśnie mieszkańcy tych miast.

Uwzględniając realny czasokres badań i ich specyfikę organizacyjną, uznać można, że wykonawcom udało się dobrać dla nich reprezentatywną ilościowo i jakościowo grupę respondentów.

Dobrostan psychiczny gryficzan w świetle badań własnych

Działacze lokalni interesują się nami tylko przed wyborami, potem niczego z nami nie uzgadniają i o nic nas nie pytają¹³

Gryficzanie, a właściwie szerzej mówiąc, mieszkańcy powiatu gryfickiego, nie mówią dobrze o poziomie swojego dobrostanu psychicznego. Aż 64,4% badanych pokazuje niezadowalający jego stan, w tym niestety, ponad 32% demonstrowuje **całkowity jego brak**. Niestety, tylko 7,2% osiąga wysoki i bardzo wysoki jego stan, a 28,4% okazuje się stanem zadowalającym, czyli zdecydowana większość, bo aż 233 na 362 mieszkańców ziemi gryfickiej nie osiąga zadowolenia ze stanu swojego życia tu i teraz, czyli **prawie dwie trzecie** nie ma z niego satysfakcji, nie odczuwa szczęścia ani pomyślności osobistej czy zawodowej. Nie jest to zależne od ich poziomu zamożności, stanu posiadania, czy preferencji politycznych.

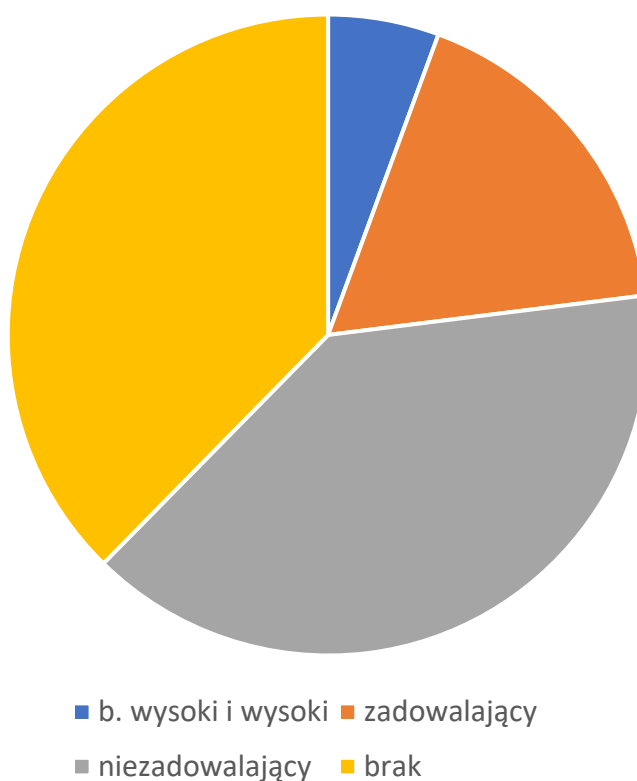
Rys.2. Poziom dobrostanu psychicznego zbadanych sondażowo mieszkańców powiatu gryfickiego, wg badań ZPSB

Wymownie ilustruje to powyższy diagram. Dodać jeszcze trzeba, że spora, bo wynosząca aż 10,5% całości część respondentów, wykazuje, że ich braki w tym zakresie uznać należy za głębokie. Co dziesiąta zatem gryficzanka lub gryficzanin czuje się osobą nieszczęśliwą!

¹³ Najczęściej wybierane zdanie przez uczestniczących w badaniach kwestionariuszowych Gryficzan.

Poziom dobrostanu psychicznego wśród respondentów i w wybranych ich grupach

W naturalnej kolejności rozwojowej, nasze analizy rozpoczniemy od grupy „**młodzi dorośli**.” Badanie wykazało, że tylko 4,5 z nich osiąga ten dobrostan na poziomie bardzo wysokim i wysokim. Kolejne 18% na zaledwie zadowalającym, a niestety 29,7% respondentów z tej grupy wiekowej osiąga **poziom niezadawalający**. Ale nie to jeszcze jest wynikiem najbardziej stresującym. Przerażać może niestety wynik pokazujący, że aż **47%** młodych mieszkańców powiatu pokazuje w tych badaniach **poziom negatywny!!!**

Rys.3 Diagram ilustrujący wyniki badań poziomu dobrostanu psychicznego badanych sondażowo „młodych dorosłych” mieszkańców powiatu gryfickiego.

Co zatem najczęściej krytykują młodzi? Z naszych badań wynika, że:

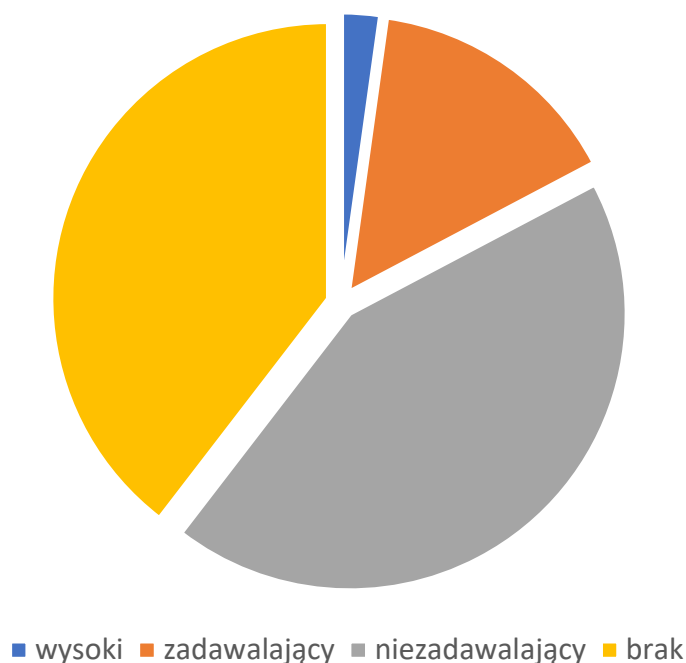
- brak zainteresowania losem ludzi starych i słabszych,
- brak komunikacji społecznej z politykami,
- problemy z dobrą pracą,
- ciężkie, trudne do poprawy życie,
- brak poczucia sprawstwa,
- brak skutecznych, pozytywnych działań władz.

A co niektórzy z nich chwalą?

- Szkoły,
- warunki dojazdowe,
- opiekę zdrowotną.

A zatem ci, którzy w sposób naturalny, jako następcy dziadków i rodziców, powinni być siłą napędową i prorozwojową całego powiatu, często nie mają poczucia szczęścia i pomyślności, nie osiągają zadowolenia ze stanu swojego życia teraz i tu, na ziemi gryfickiej. Wprawdzie ponad 22% z nich ma nadzieję na korzystne zmiany w swoim życiu, a trochę ponad 19% patrzy w przyszłość z optymizmem i 20,18% pozytywnie ocenia funkcjonujące tu szkoły, to jednak mniejszość w tym przedziale wiekowym. Ogólnie zatem, mało optymistycznie, wstrzemięźliwie, ze sporym dystansem do swego bytowania tak dzisiaj, jak w przyszłości, na ziemi gryfickiej. Jeżeli dodamy do tego obrazu ich krytyczne uwagi na temat braku troski władz lokalnych o los ludzi starszych i słabszych czy pozorację działań prospołecznych i komunikacyjnych tych władz, a przede wszystkim sygnalizowane problemy ze znalezieniem przez młodych dobrej pracy, jego barwy są raczej szare i ponurawe.

Kolejną ważną grupą wiekową w naszych badaniach byli „dorośli – dorośli”, czyli osoby od 26 lat do wieku emerytalnego. To grupa ludzi o najwyższym potencjale życiowym, zajmujące najważniejsze pozycje społeczne i zawodowe, najczęściej ustabilizowani mieszkaniowo i ekonomicznie. Oczekiwaliśmy więc, że chociaż ci respondenci z tej grupy wykażą wyższy od przeciętnego poziom dobrostanu psychicznego.

Rys.4. Diagram ilustrujący poziom dobrostanu psychicznego badanych sondażowo przedstawicieli grupy „dorośli – dorośli”.

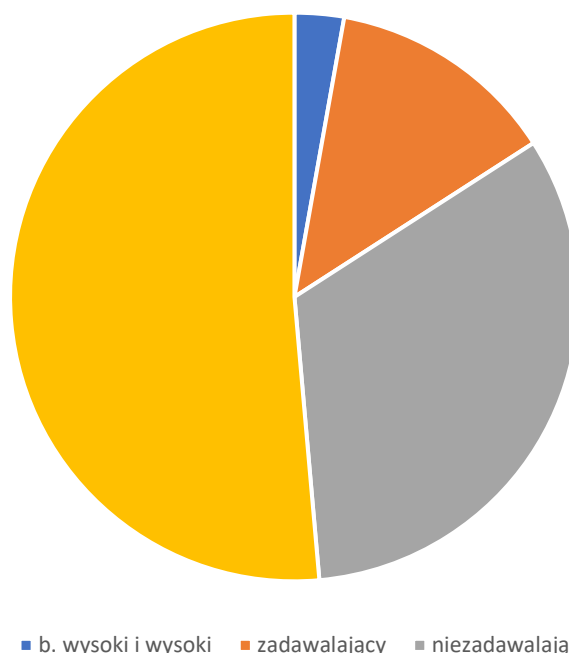
Niestety, nasze przewidywania nie znalazły potwierdzenia w rezultatach badań. Tylko bowiem 2,2 % pokazało bardzo wysoki i wysoki poziom tego dobrostanu a zaledwie 15.1% osiąga jego stan zadawalający. Za to aż 43,2% potwierdziło stan niezadawalający, a 39,6% zakwalifikowano jako osoby nie osiągające najniższego nawet poziomu dobrostanu. Inaczej jednak niż poprzednicy, wielu z nich lepiej ocenia szczegółowe przejawy i warunki swojego funkcjonowania. Po 22,14% określa jako pozytywne możliwości dojazdowe do pracy i stolicy powiatu oraz własne warunki mieszkaniowe, a 21,42% wyraża zadowolenie z życia własnego i warunków funkcjonowania rodziny. 18,6% wysoko opiniuje poziom i jakość lokalnego szkolnictwa, a 17,1% ma poczucie bezpieczeństwa. To wszystko jednak nie mówi pozytywnie o poziomie dobrostanu tej całej grupy mieszkańców. Pozytywne wskaźniki dotyczą przecież mniejszości – od 22% w dół. Większość „dorosłych – dorosłych” ocenia bowiem niestety swoje życie i warunki funkcjonowania negatywnie! Tylko niecałe 13% jest zadowolone ze swojej pracy i uzyskiwanych zarobków, a prawie tyle samo ma problemy ze znalezieniem dobrej pracy. Narzekają także na praktyczny brak dostępu do możliwości zmiany lub doskonalenia własnych kwalifikacji zawodowych

Podobnie jak młodszy współmieszkańcy, dość krytycznie opiniują działania władz miejscowych i ich poziom komunikowania się z ludnością, oczywiście poza okresem wyborczym. Bo w okresie przedwyborczym wszyscy kandydaci do władz chcą rozmawiać, spotykać się i przekonywać do tego, by ich właśnie wybierać. Potem niestety, następuje okres posuchy komunikacyjnej. Również z młodymi mieszkańcami. Szkoda, bo biorąc pod uwagę ważną rolę, jaką ta właśnie grupa wiekowa pełni w życiu i rozwoju regionu, takie informacje zwrotne mogą i powinny budzić niepokój miejscowych władz.

I dochodzimy do trzeciej, najstarszej grupy respondentów, do **seniorów**. W tym przedziale wiekowym poziom psychicznego dobrostanu budzić może poważny niepokój. Tylko bowiem minimalny, bo wynoszący niecałe 3% przedstawicieli tej grupy, osiąga ten stan na poziomie wysokim i bardzo wysokim, a niewiele ponad 13% na poziomie zadowalającym. Zatem aż 84% badanych seniorów zamieszkujących piękny powiat gryficki miało w tym badaniu negatywny poziom dobrostanu.

Jednak nie można nie zauważyć, że część z nich jest zadowolona ze swoich emerytur¹⁴, opieki zdrowotnej, własnego życia, szkolnictwa i warunków mieszkaniowych. Większość jednak żali się na: brak komunikacji społecznej z władzami, niedostateczne zainteresowanie władz ich trudnościami życiowymi, trudne warunki życia i brak realnych szans na ich poprawę, problemy ze znalezieniem pracy, związane z brakiem możliwości zmiany lub choćby aktualizacji kwalifikacji zawodowych, oraz na ogólny brak poczucia sprawstwa.

¹⁴ Dzisiejszy wynik podobnych badań byłby zapewne i pod tym względem o wiele niższy, biorąc pod uwagę aktualny poziom inflacji i drożyzny rynkowej.

Rys. 5. Diagram ilustrujący zbadany poziom dobrostanu psychicznego badanych sondażowo mieszkańców powiatu gryfickiego w wieku senioralnym.

Podobnie szczegółowe analizy przeprowadziliśmy we wszystkich wyłonionych grupach respondenckich. Unikając ich przeładowania, ze względu na ograniczenia objętościowe artykułu, przedstawię tylko pewną ich część, w koniecznej, syntetycznej formie.

Kto osiąga **wysoki i bardzo wysoki poziom dobrostanu**? Ten ranking jest po prostu smutny:

- * 0% - mieszkańcy małych wiosek, oraz osoby z wykształceniem podstawowym,
- 1,3% - osoby z wykształceniem zawodowym,
- 2,2% - dorośli – dorośli,
- 2,8% - seniorzy,
- 3,1% - mieszkańcy miast,
- 4,5% - młodzi dorośli,
- 5,3 - osoby z wykształceniem średnim,
- 5,6% - kobiety,
- 5,7 - osoby z wykształceniem wyższym,
- 7,1% - mężczyźni,
- 10,7% - mieszkańcy wsi gminnych.

Zadawalający poziom tego dobrostanu uzyskały:

- 3,7% - osoby z wykształceniem podstawowym,
- 13,1% - seniorzy,
- 13,7% - mieszkańcy wiosek,

- 14,1% - osoby z wykształceniem zawodowym,
- 14,2% - mieszkańcy wsi gminnych,
- 15,1% - dorośli – dorośli,
- 15,2% - mieszkańcy miast,
- 17,3% - osoby z wykształceniem średnim,
- 17,4% - kobiety,
- 18% - młodzi dorośli,
- 18,3% - mężczyźni,
- 34,3% - osoby z wykształceniem wyższym.

Dobrostan psychiczny na poziomie **niezadawalającym** wykazują w 15,2% - mieszkańcy miast:

- 18,3% - mężczyźni,
- 25,7% - osoby z wykształceniem wyższym,
- 27,5% - mieszkańcy wiosek,
- 29,6% - osoby z wykształceniem podstawowym,
- 29,7% - młodzi dorośli,
- 29,9% - osoby z wykształceniem zawodowym,
- 32,7% - seniorzy,
- 33,1% - osoby z wykształceniem średnim,
- 39,3% - kobiety,
- 43,2% - dorośli – dorośli,
- 53,6% - mieszkańcy wsi gminnych.

Najbardziej jednak stresującymi i wymagającymi pogłębionego badania, są informacje o mieszkańcach wykazujących **brak takiego dobrostanu**. Są to bowiem w:

- 21,4% - mieszkańcy wsi gminnych,
- 34,3% - osoby z wykształceniem wyższym,
- 36,7% - mieszkańcy miast,
- 37,6% - kobiety,
- 39,6% - dorośli – dorośli,
- 44,4% - osoby z wykształceniem średnim,
- 45% - mężczyźni,
- 47,8% - młodzi,
- 51,4% - seniorzy,
- 54,5% - osoby z wykształceniem zawodowym,
- 66,6% - osoby z wykształceniem podstawowym.

Resumując te analizy, powiedziec należy, że na plus (+) oceniano najczęściej:

- poziom życia własnego i rodzinnego (dorośli – dorośli, kobiety, mężczyźni, osoby z wykształceniem wyższym i średnim, mieszkańcy miast i małych wiosek);
- warunki mieszkaniowe (mężczyźni, dorośli, kobiety, osoby z wykształceniem średnim i wyższym oraz mieszkańcy małych wiosek);
- warunki dojazdowe do pracy i stolicy powiatu (dorośli-dorośli, młodzi, kobiety, mężczyźni, osoby z wykształceniem średnim i wyższym, mieszkańcy małych wiosek i miast);
- lokalne szkoły (seniorzy, młodzi, kobiety i mężczyźni, osoby z wykształceniem zawodowym i średnim, mieszkańcy miast i wsi gminnych);
- pracę, zarobki i dochody (seniorzy, „dorośli- dorośli”, mieszkańcy miast);
- opiekę zdrowotną (osoby z wykształceniem zawodowym i wyższym, mieszkańcy miast i wsi gminnych).

Minus (-) natomiast dawano często za:

- brak komunikacji zwrotnej z działaczami lokalnymi (przedstawiciele wszystkich grup respondentów);
- brak pozytywnych efektów działań władz lokalnych (przedstawiciele wszystkich grup respondentów);
- problemy ze znalezieniem dobrej pracy (prawie wszyscy, poza mieszkańcami wiosek i wsi gminnych);
- brak skutecznej opieki i wsparcia dla ludzi starszych i słabszych (seniorzy i młodzi, bez względu na wykształcenie, mieszkańcy miast i małych wiosek);
- brak możliwości zmiany i doskonalenia kwalifikacji zawodowych (wszyscy, poza mieszkańcami wsi gminnych);
- brak poczucia sprawstwa i szans na realną aktywność na rzecz społeczności (większość, poza mieszkańcami wiosek i wsi gminnych i osób z wykształceniem zawodowym).

Wstępna konkluzja

Mieszkańcy powiatu gryfickiego są społecznością zróżnicowaną nie tylko formalnie, ale również pod względem poziomu dobrostanu. To zrozumiałe, jednak niepokojącym jest ogólnie, niski poziom dobrostanu diagnozowanych przedstawicieli ogółu gryficzan, bez względu na ich wiek, płeć, wykształcenie czy miejsce zamieszkania. Utrzymywanie się takiej sytuacji jest niekorzystne społecznie i jednostkowo. Może bowiem rodzić nadkrytyczny odbiór rzeczywistości, brak motywacji do uczestniczenia w pozytywnych zmianach, tworzyć możliwość odrzucania wszelkich proponowanych, nawet bardzo korzystnych rozwiązań. a nawet wywoływać zwiększony poziom agresji werbalnej i fizycznej, czy wywoływać stany depresyjne. Może również w niektórych ludziach wyzwalać zachowania i decyzje destruktywne i autodestruktywne.

Natomiast wyższy poziom dobrostanu psychicznego obywateli prowadzi jednoznacznie do uzyskiwania wyższych dochodów, lepszej wydajności pracy, większej kreatywności i wydajności. Poczucie szczęścia i satysfakcja życiowa przynoszą bowiem większą samokontrolę, inicjują zachowania prospołeczne i prowadzą do lepszych relacji społecznych. Są zatem po prostu funkcjonalne!¹⁵

Z tych i wielu jeszcze innych powodów, przekonać chcę ludzi zajmujących się polityką i zarządzaniem, do okresowego badania psychicznego dobrostanu mieszkańców, członków organizacji czy pracowników. Zapewniam, że warto, gdyż badania dobrostanu obywateli:

- dostarczają informacji ważnych dla władz lokalnych;
- wpływają na zainteresowanie mieszkańców sprawami lokalnymi;
- są zaproszeniem mieszkańców do współdziałania;

A w rezultacie ograniczają ilość błędów i poprawiają jakość rządzenia. A o to powinno przecież chodzić wszystkim rządzącym i zarządzającym. Doświadczenie uczy bowiem, że jeśli jakaś społeczność nie dostrzega w warunkach panujących w regionie, powiecie, gminie lub instytucji szans rozwoju dla siebie, czy też, co gorsza, ma poczucie upośledzenia pod względem dostępu do należnych jej dóbr, okazuje swoje niezadowolenie i po jakimś czasie podejmuje działania ukierunkowane na zmianę niekorzystnego dla siebie stanu rzeczy. W tym również na zmianę opcji rządzącej.

Obserwując te niekorzystne tendencje, studiujący w Gryficach przyszli pedagodzy, szukali odpowiedzi na pytanie, jakie zmiany i działania mogłyby poprawić na przykład los osób najbardziej dla regionu zasłużonych, a jednocześnie odczuwających najniższy dobrostan, czyli gryfickich seniorów. Zapytali o to, w drodze bezpośrednich pytań skierowanych do gryficzanek i gryficzan w toku mini wywiadów sondażowych. Zachowaliśmy przy tym zastosowany w prezentowanych wyżej badaniach kwestionariuszowych, podział na trzy grupy wiekowe. Uzyskali następującą kafieterię propozycji, które przedstawiam ku rozważeniu aktualnych i przyszłych władz lokalnych i nie tylko. Oto one:

- **dobra, lepsza niż dotąd opieka medyczna i zdrowotna** – w tym: lepsza opieka medyczna, większa życzliwość dla seniorów wśród personelu medycznego, uruchomienie apteki całodobowej choćby tylko w Gryficach, zmniejszenie czasu oczekiwania w kolejce do lekarza specjalistów, prawdziwy dostęp do darmowych leków, ułatwienie kontaktu z lekarzem, bezpłatny transport do lekarza, zwiększenie dostępności do różnego rodzaju uzdrowisk, dofinansowanie do zakupu koniecznego sprzętu medycznego;
- **poprawa jakości życia społecznego i kulturalnego** – stworzenie możliwości samorealizacji i resocjalizacji, w tym realizacji różnych aktywności w mniejszych miastach i na terenach wiejskich, mobilizowanie seniorów do działania, do integracji ze środowiskiem miejskim, aktywizowanie seniorów

¹⁵ Zob. (DeNeve, Diener, Tay i Suterren, 2013) https://wydawnictwa.pzh.gov.pl/roczniki_pzh/files/pzhissues/RPZH_2019_Vol._70_no_2_caly_zeszyt.pdf

- poprzez organizację objazdowych spotkań po wsiach, organizowanie życia kulturalnego na wsiach, uruchomienie programów integracyjnych dla seniorów z terenów wiejskich;
- **zwiększenie możliwości aktywizacji zawodowej i życiowej** – kursy dla seniorów z zakresu cyfryzacji, edukacja technologiczna (obsługa komputera, Internetu...);
 - **realna poprawa jakości opieki całżyciowej** – realne zainteresowania polityków losem seniorów, przyznawanie nieodpłatne asystentów dla samotnych seniorów (pomoc w codziennych obowiązkach), zwiększenie liczby asystentów seniora, dofinansowanie kosztów zakupu środków higienicznych, pomoc wolontariuszy, zapewnienie lepszej pomocy socjalnej – np. pomoc w utrzymaniu domu, odpowiedni dobór kadry do ośrodków pomocy dla seniorów, zwiększona ilość DPS oraz poprawienie jakości opieki w tych ośrodkach;
 - **radykalna poprawa dofinansowania kosztów życia** – dofinansowanie różnych aspektów życiowych, darmowe bony żywieniowe, zwiększenie świadczeń wypłacanych przez ZUS, wyższe emerytury,
 - **poprawa dostępności komunikacji** – usprawnienie komunikacji miejskiej, i powiatowej, zwiększenie usługi „transport na życzenie”, zwiększenie liczby środków komunikacyjnych, darmowa komunikacja, dostosowanie komunikacji do potrzeb i możliwości seniorów.

Nawet rozumiejąc nadmierną czasami życzeniowość i aktualną nierealność części z nich, warto moim zdaniem, wszystkie przeanalizować i ocenić, a możliwe uwzględnić, planując bliskie i perspektywiczne działania skierowane na rzecz mieszkańców powiatu Gryfickiego. Myślę tu oczywiście o konkretnych działaniach, a nie o przedwyborczej propagandzie.

Bibliografia

- Czapiński, J., Panek, T.: (red.). Diagnoza społeczna 2003. Warunki i jakość życia Polaków. Warszawa: WFiZ.. 2003.
- Czapiński, J., Panek, T.: (red.). Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków. Warszawa: WFiZ, 2005.
- Czapiński J.: (red.), Psychologia pozytywna. Nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnotach człowieka. Warszawa: PWN.
- Czapiński J.: Psychologia szczęścia. Przegląd i zarys teorii cebulowej. Warszawa 1994.
- Daszykowska J. Rewer M.: Wokół problemów jakości życia współczesnego człowieka. Kraków 2012.
- Derbis R.: Subiektywny dobrostan ludzi starszych w wybranych badaniach. Psychologia rozwojowa 2005 tom 10 nr4. 13-21
- Diener, E., Emmons RA., Larsen RJ., Griffin S.: „Zadowolenie ze skali życia”. Journal of Personality Assessment. 49 (1): 71–75, 1985.
- Kraczla M., Porczyńska-Ciszewska A., Molenda R.: Dobrostan psychiczny jako czynnik zachowań menedżerskich w warunkach stresu organizacyjnego. Zeszyty Naukowe Organizacja i Zarządzanie. Politechnika Śląska, nr 131. S. 235-248, 2018.

- Lucas, RE; Clark, AE; Georgellis, Y.; Diener, E.: „Bezrobocie zmienia punkt wyjścia dla zadowolenia z życia”. *Nauka psychologiczna*. 15 : 8–13, 2004.
- Mieczyńska I.: Czym jest dobrostan w naszym życiu. (w) *Edukacja dla bezpieczeństwa*. Wyd. WSB Poznań 2022. Rok XIV numer 42021 (53)s,149-159.
- Powiat gryficki – Wikipedia, wolna encyklopedia.
- Radecki E. W.: Senior obciążeniem, odpadem poprodukcyjnym czy szansą współczesności. *Problemy Profesjologii NR 1/2017 Zielona Góra*, 2017.
- Rada Monitoringu Społecznego Diagnoza społeczna. *Warunki i jakość życia Polaków*, 2005.
- Sosnowski M. Żabiński A.: *Teoretyczne i aplikacyjne wyzwania współczesnych procesów gospodarczych*. Wrocław Wyd. UE, 2020.
- Trejtowicz M.: *Dynamika dobrostanu psychicznego*. *Psychologia Społeczna* 2007 tom 2.
- Wilk E.: *Cebulowa teoria szczęścia. Czyli co?* www.polityka.pl/jamyoni/1932796,1,cebulowa-teoria-szczescia-czyli-co.read

Załącznik nr 1

Gryficki kwestionariusz badania dobrostanu.

Szanowni Państwo!

Poniżej podajemy dwadzieścia twierdzeń, dotyczących oceny Waszego życia osobistego i codziennego funkcjonowania ekonomicznego, społecznego i zawodowego. Przy każdym z nich, wybierając jedną z pięciu podanych możliwości i oznaczając ją w odpowiedniej rubryce krzyżykiem, możecie Państwo określić własny poziom zgodności twierdzenia, ze stanem własnych odczuć w tym zakresie.

1. – nie zgadzam z tym twierdzeniem;
2. – raczej nie zgadzam się z tym twierdzeniem;
3. – już od dawna tak nie było;
4. – raczej się zgadzam z tym twierdzeniem;
5. – w pełni zgadzam się z takim twierdzeniem

TWIERDZENIE

1. Jestem osobą zadowoloną z życia własnego i mojej rodziny.....
2. Chciałbym wiele zmienić w naszym życiu;.....
3. Jestem na bieżąco informowany/a o wszystkich sprawach i problemach mojej miejscowości i całego go powiatu.....
4. Nie mamy praktycznego dostępu do możliwości zmiany lub doskonalenia własnych kwalifikacji zawodowych.....
5. Jestem zadowolony/a z pracy zawodowej i zarobków;.....
6. Mamy problemy ze znalezieniem dobrej pracy.....
7. Niczego mi do szczęścia nie brakuje;.....
8. Mam dobre możliwości dojazdowe do pracy i stolicy powiatu.....
9. Mam dobre warunki mieszkaniowe, cieszę się, że to mieszkam.....
10. Przytłaczają mnie codzienne kłopoty życiowe i finansów;.....
11. Władze lokalne od lat nic dobrego dla nas nie robią;.....
12. Mamy poczucie bezpieczeństwa pod każdym względem.....
13. Nikt nie zajmuje się losem ludzi starych, słabszych i chorych.....
14. Ziemia Gryficka to dobre miejsce do życia;.....
15. Politycy lokalni interesują się nami tylko przed wyborami, potem niczego z nami nie uzgadniają i o nic nas nie pytają;.....
16. Tu żyje się nam ciężko i praktycznie bez szans na poprawę jakości życia;.....
17. Chciał/a/bym aktywnie włączyć się w działania na rzecz społeczności, ale praktycznie nie ma na to szans;.....
18. Patrzę w przyszłość z optymizmem, wierzę że będzie coraz lepiej;.....
19. Mamy dobrą i dostępną opiekę zdrowotną;.....
20. Nasze szkoły są dobre i gwarantują dobrą edukację dzieciom i młodzieży.....

Załącznik nr 2.**Klucz do gryfickiego kwestionariusza dobrostanu**

Zdania 1, 3, 5, 7, 8, 9, 12, 14, 17, 19, 20 od punktów 0 do 4

Zdania 2, 4, 6, 10, 11, 13, 15, 16, 18 od punktów – 4 do 0

Rezultaty punktowe kwestionariusza 1 $44 - 36 = 8$

- A. $32 - 44 =$ dobrostan wysoki i bardzo wysoki, nie wymaga zmiany
- B. $21 - 31 =$ dobrostan zadawalający, ale może być lepiej (szukamy obszarów wskazanej zmiany)
- C. $11 - 20 =$ dobrostan niezadawalający, szukamy obszary pożądaną zmiany
- D. Do 10 = praktycznie brak dobrostanu – wskazujemy obszary koniecznej zmiany!

1. $+ 4, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 3, 2, 2 = 29$
 $- 1, 3, 3, 2, 1, 3, 3, 1, 3 = - 20$

 Suma $29-20 = 9$ D

Rezultaty punktowe kwestionariusza 2.

2. $+ 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4 = 40$ pkt dodatnich
 $- 0, 2, 1, 1, 0, 1, 1, 1, 1 = 8$ pkt ujemnych

.....
 Suma $40 - 8 = 32$ (A)